

ZSIDÓ SZÓZAT
A' MAGYAR NÉPHEZ.

P r o m e t h e u s .

Megösmertet mindennel a' korosodó' idő,

H e r m e s .

'S te még sem tanultál meg okulni'.

Aeschylos Prometheus»

Jó Isten! mennyire könnyű és természetes hazáját szeretni, ha az embert csak egy kicsit viszont szereti. Hisz már viszonszeretet nélkül is megteszszük.

Felviradt hajnalod, áldott magyar honom! az emberiség, pillanatait keletre függesztve, tőled várja a' polgarisodás újjá születését. –Már két százada lefolyt hogy leléptél a világtörténetek' magas

polczáról, hová honszereteted 's élénk lelkesedésed helyhezett vala Most itt az idő hogy neved újra a' hír' fényes egébe irjad. – A' mit akkor fegyveres kézzel vittél véghez, azt most Austria véd szárnyai alatt a' béke hajlékában teheted. Már már is nagy lépéseket tevél és Europa öröm zajjal kíséri tetteid! – Naponta látod tagolni az igazságban lát-köröd és az előítéletek árnyéki remegve szállongának el eszed fényes koránya előtt.–

Vajha e' dicső pálya közepén meg nem állapodnál! és hogy valahára egy érzelemben egyesítve egy czél és egy vég felé törekedni látnád minden ujaidat.

Egy nagy ügy , az emberiség ügye igényli e' pillanatban figyelmedet, magyar! egy, századok óta elnyomott nép esedezik elégtételért és a' derék magyar igazságot embertől soha meg nem tagadott.

Nem szeretnék itt türelemről szólni – Szabad ember , 's a' magyar mindig az, türelmességről mit sem tud – Mit tesz az, tűrni? Elviselni, békésen a' sors vagy az emberek illetlenségét. A türelem törvénye tehát az illetlenség elviselésének parancsolatja, egy bizonyos más törvénynek felfüggesztése. A' fel függesztett törvény szükségkép jogszerű, mert az elmúlhatlan feltétele minden törvénynek, 's akkor a' türelem igaz-

ságtalanság. Ugyan is a' türelem' követelése soha nem szabadulhatott meg az önzés vádjától. Én a' szemrehányást nem szeretném magamra hárítani, azért nem is türelmet, hanem a' gondolat általános szabadságát fogom követelni –

A' gondolat szabadsága nem szorult a' megegyezésre, támasztó okokra. A' gondolat szabadsága *tett* és nem vélemény.– Kétkedhetünk, felvagyunk e jogosítva éltünk vagy szabadságuuk felett kedvünk szerint rendezkedni, mert a' természet igen is mind kettőre fellátszott bennünket hatalmazni: eladhatjuk személyünket és erőszakos kézzel nyúlhatunk életünkhez; de mi eszköz által idegeníthetni el a' gondolatot? Ha most valamit igaznak tartok, hatalmomban áll-e, e' hiedelmet másnak kedvéért megmásítani? – A' társasági egyenetlenség' kimentésére felidézhetni érzéki, tetteges okokat; a' minők: észbeli tehetség, vagyon, születés, tett szolgálatok, mind meg annyi nem teljesen méltatlan címek a' felsőbbbségre.– Hiába keresnénk hasonló ürügyeket a' vallási aristokratia' megállapítására. A' mit itt osztályozás végett méltatnunk kellene,, az igazság felfedezésére az embernek osztályul adatott eszközzel, az ésszel meg nem fejthetjük. A' törvény, melly egyik-

nek a' másik felett adná az elsőséget semmi okát nem adhatná rendelkezésének, 's akkor Tertullianussal*) azt mondanók, hogy a' törvény soha el nem titkolhatja azon jogot, mellyre támaszkodva hozatott; hogy szükséges, hogy magát meg ösmeresse azokkal, kiktől e' törvény gyakorlását követeli, hogy a' vizsgálatot kerülő törvény már az által is gyanússá teszi magát 's végre, hogy a' törvény melly tett vizsgálat után, a' nélkül hogy jóvá hagyatnék, erejében megmarad, semmit sem ér. – E' közönséges elméletet előküldvén, átmegyek a' különös most fejtegetendő tárgyra. –

A' középkorban a' zsidó a' társaság'' közönséges nyavalyájának tekintetett. A' gyógyászok eleinte nem törődtek orvoslásával, hanem mikor már elharapódzott, akkor néki estek tüzzel, vassal, és a' metszésnek és égetésnek nem szakadt vége; Később az emberek kevésbé felvilágosodván, el durva bánásmódot méltatlannak kezdték ugyan nézni, de nem vergődhetvén föl a' szabadság' tiszta elvéhez, más, tán még oktalanobb fonákságra vetemedtek. – A' helyett hogy ügyes hadvezér módjára az ellenséget kitől nem

*) Apologetica cap. 4.

szabadulhattak, frigyösöknek megnyerni igyekeztek volna, inkább azon törték magokat, miként lehetne magát tőle védeni, 's erejük szép részét sikereden harczban pazarlák el. A' zsidó különös törvénynek vetetett alája, és a' kormánynak találmányos zaklatása felköltötte a' csint 's a' ravasz hamisságot a' zsidók' lelkében. Mint kígyó tekeregve csúszott a' sárban, a' hová taszítatott, de kíváncsian leste az alkalmat, hogy elnyomóját megcsíphesse. „A' zsidónak nincsenek e' szemei? Nincsenek e' kezei, életműszerei, érzékei, szenvedélyei? Nem ugyan azon eledellel tápláltatik, nem ugyan azon fegyvertől sértetik, egy azon betegségnek kitéve, nem ugyan azon szerrel gyógyítatik, nem ugyan e' nyár és téltől melegítettik és dermesztetik e mint a' keresztény? „Ha megsúrtozok, nem vérzünk 's ha bennünket csiklandoztok, nem nevetünk, 'S ha megéttetek, nem halunk e meg, és ha meg bántatok bennünket, meg ne bőszüljük e rajtatok?” *) E' lehetett körül belől az akkori zsidónak okoskodása, melly mint mindenki látja, nem olly szerfelett bolond és igazságtalan. – Azonban a** polgárisodás mezeje tágult 's a' türelem

*)' Shakespear A' velencei kalmár.

törvénye közönséges lett. A' porba temett zsidó éleire költetett, de jaj néki! sírja ki nem nyitattott. Most koporsója része ne behatni látta a' szabadság' szép világát; de kétségbe esett kiáltásai elfúltak a' deszkaház szűk falai között! – Most Ghettójából kiszabadulva, megtudta végre, mikép a' keresztények kötelesek néki vissza adni a' mit önhatározólag elidegeníteni és mástól elragadni egyaránt iszonyatos: megtudta, mikép a' társaság általános biztossága maga kívánja, hogy keblében egy emberosztályt létezni ne engedjen, melly elidegenítve polgári intézménytől, elszigetelve a' nagy európai családtól, mintegy ellenséges helyzetben van a' társaság közepette. – Azt kérdezitek, üdvös leend e az emberi nemzetségnek a' zsidók szabad polgárosítása (emancipatio)? De hát a' zsidó nem tagja e az emberi nemzetségnek, melynek javát néki boldogsága feláldozásával meg kell vásárolni? Egy nemzet feláldozhatja e mint az egyén szent érdekeit egy más nemzetl kényelméért? – Vagy hagyjuk helybe a' kérdést, nem kell e akkor is azt felelnünk „igen is, minden esetre üdvös lesz a' keresztény világra nézve, ha a' zsidó a' lelacsonyítás békéi alól felszabadulva erkölcsi cselekvő életre ébresz-

tetik. – Vagy talán nem kell meg ijed-
 nőtök azon örökös zsidótól ki mindenütt,
 lévén, sehol nem található; ki mindent
 vállalva, mit sem biztosíthat; ki kincseket
 halmoz, de semmit nem bírhat? Különös
 iszonyatos lény! ‘s ki tévé azzá? Nemde
 ti? De hát ha most hajlandó közhasznúvá
 tenni gyűjtött kincseit; ha alája akarja
 magát vetni szokásaitok, erkölcsseiteknek;
 ha áldja a’ néki nyújtott baráti kezet, nem
 helyesli- e a’ józan észl szava, elfogad-
 ni ajánlatát, megragadni szavánál és fel-
 fogadni a’ társaságba? Ki szemeit az
 igazság világa előtt teljesen be nem hú-
 nyá, lehetetlen, hogy át ne lássa, mikép
 itt a’ közérdek karöltve jár az emberiség
 követelte igazsággal; mind a’ mellett tu-
 dom sok jó, áhítatos magyarnak különös
 okai lesznek ezen igazság nyilvánosságá-
 ról meg nem győződni akarni. – Az egyik
 ugyan is a’ zsidók polgári felszabadítását
 Utopia regényes határiban fogamzott terv-
 nek nézvéen, nem is törődik oktámaga-
 tásinak vizsgálatával ‘s lényelmében csak
 azt erősíti, hogy az ember a’ régi vágá-
 son legjobban boldogul: – Más a’ lassú
 fejlődésnek barátja, tanácsosabbnak hiszi
 az időre bízni az ügyet: – Egy harma-
 dik meg vonaglásba jön a’ csupa zsidó
 névre, ‘s azt meg sem foghatja, hogy

jöhet eszében nem bódult embernek agyába feltenni róla? hogy ő magát a' Hep Heppel egy sorba helyhezze. – De feltehetni e hogy olly kis lelkű szenvedélyek 's silány önzések semmi okszerintiségen nem alapulván, hátráltatandók legyenek az igazság 's emberiség' haladását. – Ugyan illyes előítéletek' uralkodtak, most félszázada a' Protestánsokra nézve 's íme mái nap, magyarország díszei, szószóllói, nemes gondolkozású ékesszóllásokat csudáltatják az ország' színének gyülekezetében. –

A' nép közönségesen a' zsidót nem csak hitványnak, de tudatlannak, durvának is szokta képzelni. Azt lobbantja szemére , hogy vagyon- vágya nem engedi meg néki tiszta lélekkel 's a' megkívántató állhatatossággal neki feküdni a' tudománynak és művészetnek. Ki egyszer Bartolocit négy kötetű zsidó tudósok névtárát látá, tudja mennyire alaptalan ezen állítás; de ám legyen igaz: nem volna e akkor igen is természetes következeié az elnyomottságnak és a' gyalázatnak? A' becsület és önszeretet soha meg nem szünnend hatalmát gyakorolni a' földi zarándok szívén. Foszd meg rugóktól az ember lelkét és elrontottad minden erényét; de hát mire számíthat a' zsidó, ha ki míveli magát? míg míveletlen, durva ugyan

de nem érzi, nem látja át nyomorúságát; a' műveltséggel ellenben becsület érzése felébredvén, a' tiszteltetés vágya annál inkább sürgeti mennél lehetetlenebb annak elérése. – Csak gondolná magát a' keresztény valaha egy művelt zsidó bélyegébe, ki Magyar országban születvén és neveltetvén hona nyelvén beszél, minek egyébnek nézhetné magát, mint magyarnak, mint azon honpolgárának melynek földén született? És ha országának adózik, ha az ország' törvényeinek engedelmeskedik, ha az országnak, a' menyiben nem hátráltatik, tehetségével szolgál, sőt életét az országért áldozza, mi színes ok, mi ürügy alatt akarjátok el zsidót társaságtokból kitzasztani? – Vegyétek szívre hogy nincs irgalmatlanabb, szívszakasztóbb, mint szerető szívvel másnak szörnyűségére lenni. – Oh be könnyörületesebbek, be sokkal őszintébbek voltak legalább elődeitek. – Rudolph császár alatt a' zsidókra nézve nyomasztó törvény hozatván, czikornya nélkül kimondatik, hogy „Quo citius emigrent” *) czélja 's oka. – Nem jobb volt e az mint félszabadságokkal ingerelni bennünket és felélesztetni keblünkben a' minden ember szívben

*) Tripart. Rudelphi imp. Décret. Art. %.

rejtező becsület- vágyat, hogy később a' szégyent és gyalázatot annál érezhetőbbé tegyétek?

De azt mondja B. a' zsidók tudományokhoz való hajlandóságát soha sem is vettük kétségbe, hiszen azt a' zsidókkal minden arányon túl telt oskolák is mutatják; de hasznos mesterségek' tanulására nem akarják magokat adni és inkább a' nyereségesbb csereberéléshez ragaszkodnak; – A' biz igaz; – de hát mit gondolnátok az uraságtói, ki szolgáját kezén lábán megköteztvén; a' legjobb ételleket elébe rakva, megkínálgatná hogy egyék, a' nélkül azonban, hogy kötelékeit feloldaná, és a' nem ehetőt még meg korbácsolná? –

Bezzeg a' nem magyarhoz illő tett volna. Pedig nem az történik-é a' szegény zsidókkal? Ha a' mesterséget megtanulták szabad é azt gyakorolniuk? Korán sem. Vagy talán műszerelemből tanuljon a' zsidó ifjú nadrágot, sarut vární., kötelelet gyártani, vagy patkót kohicsolni? – A' már még is kicsit túl feszített műszereién volna! – csak engedjék meg a' zsidóknak a' mesterség' gyakorlását, 's meglátandják, mennyire kevés-huhii fog nem sokára a' csereberék száma. A' bajori, rainai kerületben 1813ig, melly évben a' zsidóknak kereseti szabadság ada-

tott, ezer négy száz zsidó család űzte a' szennyes csereberéskedést, és íme 1828ban még csak 280 család maradt meg a' régi keresetnél, a' többiek mind a' mesterségeknek és a' szántás-vetésnek adták magokat. – Azon okoktól természetesen mindenütt ugyan azon eredményeket lehet várunk,⁵ és nem kételkedhetni, hogy egyedül a' szabad polgárisodhatás vethet mind azon bajoknak véget, mellyek fejében a' zsidóktól eddig a' szabadság megtagadtott. – Csak akkor hagynának fel teljességgel a' zsidók egyoldalúságaik, elkülönzősök és csereberélésükkel, ha a' társaságban az egyenlőség jogát éldelve, a' keresztényben hontársokat, testvéröket szemlélhetnék. –

De azt mondja C. mesterségeket is űznek elegenden. Nem kapják-é el minden megszorítások' daczára is a' falat-kenyeret a' szegény keresztény mesterember elöl? Hadd míveljék inkább a' földet és tanulják ők is izzadsággal nyerni kenyeröket; de nem idegenkednek-é az emberi foglalatosságok' e' leghasznosbikától mint a' mirigytól? Ez, megvallom, alapos kifogás. – De hát nem lappang-é annak is oka egyébüt valahol, mint a' zsidó lelkületében? – Alig ha nem. – Vallásukban a' szántasvetés elhanyaglásának okát nem kereshetjük, mert

azt a' helyet, hogy eltíltaná, még nyilván és ismételve parancsolja is, sőt Móses egész törvényhozása a' kereskedő élet elnyomására és a' földművelés virágoztatására van számítva, – Nemzeti véralkatukban sem gyökeredzhetik, mert láthatni példákat, hol a' zsidók egyebet nem űznek a' földművelésnél. *) – De hát ha annak is mint sok egyébnek csak polgári helyzetök volna az oka? Az csakugyan nem teljesen lehetetlen. A' tapasztalás legalább mellette szól e' gyanításnak. –

Nekem, megvallom, mindig úgy tetszett, 's tudja isten, e' gondolat most is megszáll, mintha mind ezen kifogások megmeg annyi szabadkozások volnának egy bizonyos vád előtt, mikép a' keresztények mintegy igazság talán túl nyomnák el a' zsidót, és mikép a' zsidóvali bánásmódjuk! nem egészen hasonlatlan volna ama

*) Ukraniában és Lithvaniában egész zsidó faluk egyedül szántás vetéssel foglalatoskodnak. 1837. következő volt az újságokban olvasható: A' zsidók' Sibiériába (!) költözése nyilván mutatja, mikép, hol alkalom adódik, a' zsidók hajlandók és ügyesek a' szántás verlésre. És nem különös társaságok vagy díjjak által serkentetett egyesek, hanem olly nagy számmal tódultak ki, hogy császári tilalomnak kelle közbe jönni.

bíró furfanghoz, ki, hogy a' kárhoztatás gyönyöreit gyakrabban éldelhesse, maga késztetett lopásra. – Arról sem tehetek hogy valahányszor ezen ügy szőnyegre kerül, és a' zsidó elleni panaszokat hallóig Phedrus első meséje jut eszembe, és vigyázzatok, a' 19dik században másnak is eszébe jutand az.

Csudálatos, hogy a' hol a' zsidók polgári egyenlősége fennáll, soha panaszt nem hallani ellenök. 1833. Merilhou francia országlár a' francia zsidókról így nyilatkozott „dans les fonctions publiques, ou ils ont été apelés, vous les drapeaux de nos phalanges immortelles, dans les lettres, les sciences, l'industrie ils ont en mit quart de siècle donné parmi nous le plus noble dementi aux chalomnies de leurs adversaires »*)

Badenben 1837 Winter országlár az országgyűlésben a' zsidókat a' leghívebb jobbágyoknak nyilatkoztatta. – Mindenütt, hol nagyobb szabadságra szert tehettek, reá méltóknak mutatkoztak, 's csak ott, hol a' régi vagy csak kevésé

*) A' nyilvános tisztségekben mellyekre hivattak, halhatlan soraink zászlói alatt, a' művészetben, tudományban és a' mű-iparban egy század negyedének lefolyta alatt nemesen "meghazudtolák ellenségeik rágalmazásait.

enyhített megszorítás alatt maradiak, kelle régi gyűlölt életmódjukat folytatniok. –

Őszintén szólva, nem becsülitek e a' zsidót, ki hű és meggyőződésből hitéhez ragaszkodva, azt silány nyereségért el nem hagyja, 's nem vetitek e meg a' nyomorultat, ki idei hasznokért – 's Irigyetek jobbadán úgy történik – hitét kabát gyanánt váltva, ki keresztelkedik? – De hát a' megvetettől el nem vontátatok a' polgári jogokat, midőn attól, kit becsülni 's tisztelni kellene, megtagadjátok. – A' gaz ember bizony nem marad soká zsidó, ha a' keresztény névvel nyerhet. – Nem akadályozzátok a' zsidót hogy gazságát mint keresztény folytassa; de akadályozzátok őt becsületes keresetet üzni, mi előtt ki keresztelkedik, Nem annyi e az, mint a' gazságot megjutalmazni-e' s az erényt eltiporni? –

Mi okát hozhatni fel most a' zsidók megszorításának? – „Azt mondják: „a' zsidók' erkölcsi állapotja nem érett annyira, hogy polgári szabadságokban részesíthetnének.” – De hát miből látható erkölcsi romlottságok? A' börtönök telvék talán a' sok zsidó rablók vagy tolvajokkal? – Nem, sőt a' zsidó bűnös igen is nagy ritkaság. – Azt mondják továbbá:

a' zsidók eléggé műveltek és pallérozot-
tak nem lévén, jó lesz a' dolgot egy
ideig elhalasztani, míg kimívelik magokat.”
(*Dum Romae consulitur, Saguntum perit*)
Én ezt két okból meg nem érthetem: elő-
ször , mi fogja meghatározni a' műveltség
mennyi- és minőségét? másodsor, ha
a' műveltség híjján vagyunk, hol és hogy
akadjátok, hogy azt magunknak megsze-
rezzük? A' méltatlanság és a' huzavona
alatt az ember soha nem fog kifejlődni a'
nemes erőre; csak a' külszabadságból ido-
múl a' belső, az akarat szabadsága.
„Most, azt mondja a' bécsi zsidó község
egyházi szónoka, Mannheimer – az idők
és az emberek, az igaz, változtak , sok
máskép lett. De a' ma nem olly távolra
esik a' tegnaptól, mint azt az emberek
hiszik, és embereken, nevezetesen egész
nemzetségeken és népeken, nem olly kön-
nyű és hamar eltörölhető a' komor múlt-
nak és pusztításinak bélyege. Ki soká és
szakadatlanul visele lánczot , annak az
csontjáig bevág. Vegyétek le róla és még
mindég érzi, és még jó ideig tart, mi g
tagjait teljesen bírhatja, és ezeket szab ad
kötetlen erővel mozgatni merészli.”

Magyar! emlékezzél az időre, hol
felelned kell: érdemes valál e' korodra,
elődeid győzelmire; úgy szóltál-e' és cse-

lekedtél, mint ők győztek és véreztek? – A' hódítás lelkesedése, a' véres bátorság elenyészik, de az igazság fénye mint az ég szövétnekei, örökké csillog az üllőkor egén. Csak az erkölcs tiszta aranyát nem rágja meg az idő rozsdája. – Szabad vagy és a' szabadságot másban is kell tisztelned, különben nem érdemled e' menyei kincset. Csak a' szolgaságban elfáult szívnek telhetik kedve kevéske elnyomásában. A' bátor lélek igazságos; nemes. – Avagy talán képes vagy a' zsidónak a' polgári szabadságra való jogát kétségbe vonni? – Alig hiszem. Nem áll e Magyarhonban is mint mindenütt azon törvény, hogy az idegennek az országban született és neveltetett fia szert tőn a' polgári jogra, minden tekintet nélkül az atyjának felfogadtatása alkalmával tett feltételekre? Mi ürügy alatt rekesztheted ki tehát a' zsidót a' közjogból, a' zsidót, kinek ősei meg talán Árpád dicső korában ballaglak a' magyar földön? Nem osztozik e veled a' közterhekben? nem tiszteli e az ország törvényeit és királyát? De igen is A' zsidó soha vállait ki nem vonta a' közterhek alól, sőt mindig kettős súlyát viselte 's viseli még most is (!), és Salamon mondása „tiszteld az Istent és királyodat” nem szűnt meg soha néki mértéksinórúl szolgálni ma-

gaviseletében. – Nem tőlem függ , hígyek e valamit vagy ne higyek, de igen is hatalmamban áll tisztelni a' kormányt, kinek alája helyhez tettem 's ki személyemet védi. –

Tekints körüléd, magyar, a' világ nagyot változott, Zsidó, Catholicus, Lutheránus, Socianus, Quaker mind érzik hogy testvérek, hogy egy anyagból alkotva azon czélból vették e' fájdalmaik völgyébe, hogy egymásnak sorsát enyhítsék , hogy egy más tévedéseit fel nem véve, vállvetve dolgozzanak a' közjó előmozdításán. Hiában, a' 19dik században fel nem idézhetni Torquemada szellemét. A' kísértetek és rémeknek sötétség kell, mellyekal napot hirdető kakas *) szavára elenyésznek. A' köd gyanánt borongó előítéletek eloszlottak és a' szemet kápráztató ábránd elmúlt, most a' csupasz ember áll előttünk 5 kivetközve minden idegen lepelből, egész sajátságában fogja magát mutatni: mit ér, vagy mit nem ér! – –

Mondd ki tehát valahára embertársidra, hontestvéreidre a' szabadság szavát; törd el a' babona és gyűlölség koholta lánczokat, és hidd el, érdemesek lesznek szeretetedre.

*) A' kakas a' szabadságnak jelképe.

Végeztem Parisban télutó 27én 1840.